

In onderstaand schema zijn de mogelijke aanpassingen aan examens en aan de wijze van examineren die het HMC kan bieden bij bepaalde bijzonderheden bij centrale examens, instellingsexamens en beroepsgerichte examens te vinden. Aan dit schema kunnen geen rechten worden ontleend. Het is de examencommissie die bepaalt of een (binnen de regels toegestane) aanpassing voor een student doeltreffend is. Wanneer de mogelijke aanpassingen of hulpmiddelen niet toereikend zijn of bij twijfel kan de examencommissie contact opnemen met beperking@cvte.nl. Zie voor een stappenplan per bijzonderheid de publicatie [Special needs special*](#). Het gaat om de onderstaande bijzonderheden:

- > [Dyslexie](#)
- > [Ernstige rekenproblemen](#)
- > [Dyscalculie](#)
- > [Visuele bijzonderheid](#)
- > [Auditieve bijzonderheid](#)
- > [Taalontwikkelstoornis \(TOS\)](#)
- > [Autisme en AD\(H\)D](#)
- > [Zeer zware bijzonderheden en/of combinaties van bijzonderheden](#)
- > [Ziekte](#)
- > [Anderstaligen](#)

* <https://www.examenbladmbo.nl/onderwerp/deelnemers-met-een-beperking>

Schema aangepaste examinering

DYSLEXIE | ERNSTIGE REKENPROBLEMEN | DYSCALCULIE | VISUELE BIJZONDERHEID | AUDITIEVE BIJZONDERHEID | TAALONTWIKKELSTOORNIS (TOS) | AUTISME EN AD(H)D | ZEER ZWARE BIJZONDERHEDEN EN/OF COMBINATIES VAN BIJZONDERHEDEN | ZIEKTE | ANDERSTALIGEN

DYSLEXIE

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Deskundigen-verklaring is vereist	
	> Tot 30 minuten extra tijd	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd > Digitale afname > Mondelinge afname
	> Spraaksynthese (is ingebouwd in Facet) > Lettervergroting 12 pts (is ingebouwd in Facet)	> Werken met (eigen) computer > Spraaksynthese/Verklanking (Claread) > Lettervergroting 12 pts (is ingebouwd in TOA)
	> Spelling- en grammaticakaarten > Spellingcontrole > Digitaal woordenboek	
	> De tijdverlenging is niet gekoppeld aan het gebruik van audio.	

ERNSTIGE REKENPROBLEMEN

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Deskundigen-verklaring noodzakelijk bij standaard rekenexamen, niet bij aangepast rekenexamen > Bij aangepast rekenexamen: Trainingstraject en extra inspanning is vereist van zowel student als school > Dossiervorming door HMC is vereist bij aangepast rekenexamen (zie format CvTE)	
	> Tot 30 minuten extra tijd bij standaard rekenexamen <i>of</i> > Aangepast rekenexamen (tot 2021-2022) 2A-ER, 2ER, 3ER > Terugbladeren is mogelijk bij aangepast examen	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd
	> Spraaksynthese (is ingebouwd in Facet) > Lettervergroting 12 pts (is ingebouwd in Facet) > Eigen of ingebouwde rekenmachine bij aangepast rekenexamen > Standaard rekenkaart van het CvTE > Aanvullende rekenkaart van het CvTE bij ER-examen	> Standaard rekenkaart van het CvTE > Aanvullende rekenkaart van het CvTE bij ER-examen
	> Grafische rekenmachine	
	> Gebruik rekenkaart wordt niet vermeld op resultatenlijst. Aangepast examen met aangepast niveau wel. > M.b.t. CE: Extra tijd alleen wanneer er combinatie met bv. dyslexie is (niet i.c.m. dyscalculie; mét deskundigenverklaring). Er zit namelijk al extra tijd in het aangepaste examen ingebouwd. > Alternatieve rekenkaart kan door HMC voorgelegd worden aan CvTE. > Rekenkaart kan worden gezien als vorm van kladpapier. Dezelfde regels zijn van toepassing. > Student mag beide examens afleggen, het hoogst behaalde resultaat wordt vermeld op de resultatenlijst.	

Schema aangepaste examinering

DYSLEXIE | ERNSTIGE REKENPROBLEMEN | DYSCALCULIE | VISUELE BIJZONDERHEID | AUDITIEVE BIJZONDERHEID | TAALONTWIKKELSTOORNIS (TOS) | AUTISME EN AD(H)D | ZEER ZWARE BIJZONDERHEDEN EN/OF COMBINATIES VAN BIJZONDERHEDEN | ZIEKTE | ANDERSTALIGEN

DYSCALCULIE

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	<ul style="list-style-type: none"> > Deskundigen-verklaring is vereist > Bij aangepast rekenexamen: Trainingstraject en extra inspanning is vereist van zowel student als school > Dossiervorming door HMC is vereist bij aangepast rekenexamen (zie format CvTE) 	
	<ul style="list-style-type: none"> > Tot 30 minuten extra tijd bij regulier rekenexamen Of > Aangepast rekenexamen (tot 2021-2022) 2A-ER, 2ER, 3ER > Terugbladeren is mogelijk bij aangepast examen 	<ul style="list-style-type: none"> > Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd
	<ul style="list-style-type: none"> > Eigen of ingebouwde rekenmachine bij aangepast rekenexamen > Standaard rekenkaart van het CvTE > Aanvullende rekenkaart van het CvTE bij ER-examen 	<ul style="list-style-type: none"> > Standaard rekenkaart van het CvTE bij regulier of aangepast examen > Aanvullende rekenkaart van het CvTE bij aangepast examen
	<ul style="list-style-type: none"> > Eigen rekenmachine bij regulier examen > Grafische rekenmachine 	
	<ul style="list-style-type: none"> > Gebruik rekenkaart wordt niet vermeld op resultatenlijst. Aangepast examen met aangepast niveau wel. > M.b.t. CE: Extra tijd alleen wanneer er combinatie met bv. dyslexie is (niet i.c.m. dyscalculie; mét deskundigenverklaring). Er zit namelijk al extra tijd in het aangepaste examen ingebouwd. > Alternatieve rekenkaart kan door HMC voorgelegd worden aan CvTE. > Rekenkaart kan worden gezien als vorm van kladpapier. Dezelfde regels zijn van toepassing. > Student mag beide examens afleggen, het hoogst behaalde resultaat wordt vermeld op de resultatenlijst. 	

VISUELE BIJZONDERHEID

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	<ul style="list-style-type: none"> > Deskundigenverklaring niet vereist, maar wordt vanuit HMC wel gewenst 	
	<ul style="list-style-type: none"> > Aangepaste examens > Tot 50% extra tijd (afhankelijk van de bijzonderheid van de student) 	<ul style="list-style-type: none"> > Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd > Beeldmateriaal vervangen door spraak > Sterk visuele opgaven vervangen door tekst
	<ul style="list-style-type: none"> > Spraaksynthese 	<ul style="list-style-type: none"> > Spraaksynthese/Verklanking (Clareoad) > Aanvragen beeldscherm > Extra licht
		
	<ul style="list-style-type: none"> > Aangepaste centrale examens NL en Eng op aanvraag. Er zit extra tijd in aangepast examen. > Tenminste 2 weken voor afname bestellen via de persoonlijke pagina van de contactpersoon examencommissie. > Aangepast centraal examen Rekenen hoeft niet meer aangevraagd te worden: beschikbaar op persoonlijke pagina van de contactpersoon examencommissie. > CvTE levert complex maatwerk. > In het aangepaste centrale examen zijn afbeeldingen waar nodig vervangen door toelichtingen. Sterk visuele opgaven zijn vervangen door andere vragen. Het aangepaste examen is geschikt voor hulpmiddelen zoals een loefunctie op de computer of een brailleleesregel. > Bij kleurenblindheid mag de examinerator op verzoek van de student aanwijzen welke lijn of vlakdeel welke kleur heeft (door in de legenda aan te wijzen). 	

Voorwaarden voor aanpassingen

Mogelijke aanpassing

Hulpmiddelen

Niet toegestaan

Overige opmerkingen

CE Centraal Examen: Nederlands, Engels Lezen en Luisteren (en Centrale examens Rekenen tot 2021-2022)

IE Instellingsexamens: Nederlands, Engels Schrijven, Spreken en Gesprekken voeren (en Instellingsexamens Rekenen vanaf 2021-2022)

BE Beroepsgerichte examens: examens voor de kerntaken uit de kwalificatiedossiers en examens voor Loopbaan en Burgerschap

AUDITIEVE BIJZONDERHEID

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Deskundigen-verklaring niet noodzakelijk, maar wel wenselijk	
	> Aangepaste examens NL en Eng (DOS-examens) > Tot 30 minuten extra tijd (ook bij rekenen)	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd > Luistervragen vervangen door leesvragen of vervangende opdracht
	> Gebarentolk in de rol van woordenboek bij CE Nederlands > Gebarentolk om instructie te vertalen bij CE Engels	> Woordenboek > Gebarentolk in de rol van woordenboek
	> Gebarentolk in de rol van woordenboek bij CE Engels	
	> Aangepast centrale examen maakt met ondertiteling het kijk-luistergedeelte toegankelijk. > Gespreksvaardigheid moet getoetst blijven worden in IE. Zie handreiking Kennispunt taal en rekenen mbo. > Voor aanpassingen aan examens: check Siméa-protocol. Vaak is dit, indien aanwezig, ingevuld door ambulante onderwijskundige begeleiding vanuit externe organisatie.	

TAAALONTWIKKELSTOORNIS (TOS)

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Deskundigen-verklaring of zorgdossier vorige school/instelling is vereist	
	> Tot 30 minuten extra tijd	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd
	> Spraaksynthese (is ingebouwd in Facet) > Lettervergroting 12 pts (is ingebouwd in Facet)	> Spraaksynthese/Verklanking (Clareoad) > Aanvragen beeldscherm
	> Spelling- en grammaticakaarten > Spellingcontrole > Digitaal woordenboek	
	> Voor aanpassingen aan examens: check Siméa-protocol. > Als de student met bovengenoemde aanpassingen niet in staat is de standaard centrale examens voor Nederlands en Engels te maken, kunnen de centrale examens Nederlands en Engels voor studenten met een auditieve beperking worden ingezet en wordt luisteren getoetst in het instellingsexamen.	

Schema aangepaste examinering

DYSLEXIE | ERNSTIGE REKENPROBLEMEN | DYSCALCULIE | VISUELE BIJZONDERHEID | AUDITIEVE BIJZONDERHEID | TAALONTWIKKELSTOORNIS (TOS) | AUTISME EN AD(H)D | ZEER ZWARE BIJZONDERHEDEN EN/OF COMBINATIES VAN BIJZONDERHEDEN | ZIEKTE | ANDERSTALIGEN

AUTISME EN AD(H)D

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Deskundigenverklaring is vereist	
	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd. > Het voorkomen van afleiders > Inoefenen van examensituatie > Pauzes (met behoud netto tijd) > Aparte examenruimte	
	> Koptelefoon met rustige muziek (m.u.v. luister-examen) > Speciaal meubilair > Aangepast toetsenbord	> Koptelefoon met rustige muziek (m.u.v. luister-examen en spreken en gesprekken voeren) > Speciaal meubilair > Aangepast toetsenbord
		
	> M.b.t. CE: Vergaande aanpassingen die overgenomen worden uit de deskundigenverklaring mogen niet zonder overleg met CvTE overgenomen worden. > Advies: oefenen examensituatie in examenruimte.	

ZEER ZWARE BIJZONDERHEDEN EN/OF COMBINATIES VAN BIJZONDERHEDEN

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Deskundigenverklaring niet noodzakelijk bij motorische bijzonderheden, maar wel wenselijk	
	> Tot 30 minuten extra tijd	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd > Het voorkomen van afleiders > Inoefenen van examensituatie > Pauzes (met behoud netto tijd) > Aparte examenruimte > Digitale afname > Mondelinge afname
		> Koptelefoon met rustige muziek (m.u.v. luister-examen en spreken en gesprekken voeren) > Speciaal meubilair > Aangepast toetsenbord
		
	> CvTE biedt maatwerk bij centrale examens zoals een mondelinge afname voor een student met zware lichamelijke bijzonderheden.	

Schema aangepaste examinering

DYSLEXIE | ERNSTIGE REKENPROBLEMEN | DYSCALCULIE | VISUELE BIJZONDERHEID | AUDITIEVE BIJZONDERHEID | TAAALONTWIKKELSTOORNIS (TOS) | AUTISME EN AD(H)D | ZEEER ZWARE BIJZONDERHEDEN EN/OF COMBINATIES VAN BIJZONDERHEDEN | ZIEKTE | ANDERSTALIGEN

ZIEKTE

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Medische verklaring niet noodzakelijk, maar wel wenselijk	
	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd. > Pauzes (met behoud netto tijd) > Afname in ziekenhuis > Aparte examenruimte	
	> Koptelefoon met rustige muziek (m.u.v. luister-examen) > Speciaal meubilair > Aangepast toetsenbord	> Koptelefoon met rustige muziek (m.u.v. luister-examen en spreken en gesprekken voeren) > Speciaal meubilair > Aangepast toetsenbord
		
		

ANDERSTALIGEN

	CENTRALE EXAMENS (CE)	INSTELLINGSEXAMENS (IE) EN BEROEPSGERICHTE EXAMENS (BE)
	> Nederlands is niet de moedertaal > Student heeft minder dan zes jaar Nederlandstalig onderwijs gevolgd	
	> Tot 30 minuten extra tijd	> Tot 30 minuten extra tijd. Bij taalexamens en praktijkexamens +25% examentijd > Pauzes (met behoud netto tijd) > Mondelinge afname > Visuele informatie naast geschreven input
	> (Beeld)woordenboek of tweetalig woordenboek	> Spraaksynthese/Verklanking (Claread) > (Beeld)woordenboek of tweetalig woordenboek
		
	> Het halve uur wegens "anderstaligheid" mag wél worden opgeteld bij een half uur vanwege een bijzonderheid. > Maatregelen die bij de beoordeling van examenopdrachten genomen kunnen worden: <ul style="list-style-type: none"> - Laat doorslaggevend zijn dat het communicatieve doel is bereikt en de boodschap begrijpelijk en adequaat is overgebracht. - Bied ruimte in het beoordelingsmodel om taalverzorging en uitspraak te compenseren. - Examineer het voeren van gesprekken in kleine groepen en wees daarbij zorgvuldig in de groepssamenstelling. - Baseer een score op het oordeel van meerdere beoordelaars. - Zorg dat (minimaal een) beoordelaar bekend is met de kenmerken van het taalgebruik van tweede taalverwervers. 	